

Отгледалата на града

Елиф Шафак

Превод от турски език
Севджан Кендже

Анишър

Анишър

Книгата се издава под това лого, запазена марка на ЕГМОНТ.
Всички права запазени. Нито книгата като цяло, нито части от нея могат да
бъдат възпроизвеждани под каквато и да е форма.

Оригинално заглавие *Şehrin Aynaları*
Copyright © 1999 by Elif Shafak
All rights reserved.

Превод Севджан Кендже
Редактор Иванка Ангелова
Коректор Павлина Върбанова

Издава „Егмонт България“ ЕАД
1142 София, ул. „Фритьоф Хансен“ 9
www.egmontbulgaria.com

Отпечатано във „Фолиарт“ ООД, Добрич, 2018
Тираж: 5000 бр.
ISBN 978-954-27-2244-1

Когато се почувствам угнетен, започвам да си напомням за какво съм тук. Повтарям си го, докато не остане и капка съмнение в мен:

„Дойдох в града на огледалата, защото съм в една история, написана преди мен. В града на огледалата съм, защото трябва да открия кой съм.“

Откакто съм тук, почти не съм излизал навън. Само веднъж преминах с лодка отсреща и няколко пъти обикалях из Хаскьой в тихите утринни часове, толкова. Единия път хвърлих камък в онзи известен кладенец, близо до горната махала. После се облегнах на него и дълго чаках да чуя плискъка му във водата. Но той така и не дойде. Нито плискък, нито тупване се чу... Сякаш камъкът се изпари във въздуха, преди да е стигнал до дъното. Този кладенец ме стресна. И само кладенецът ли? Градът също ме плаши. Той не прилича на никое друго място. На никое. Хората са тревожни, улиците – забързани. Непрекъснато съм на тръни; във всяко едно от лицата, които срещам, търся белезите на предстоящо бедствие. Кой знае, може би аз съм странният. Може би защото съм израснал в страх и винаги съм се плашил от някого или от нещо, този град изглежда толкова страховит в очите ми. И все пак не мога да разбера. Какво е харесал баща ми в този не особено приятно миришещ град, защо специално него е избрал? И защо го е нарекъл градът на огледалата?

Няколко пъти ме посети раби Яков. Толкова е възрастен, че не само косата, а и кожата му сякаш е побеляла. Не знам защо, но не смея да поискам от него да разкаже за баща ми. Пък и той не изявява особено желание да го направи. Стра-

нен човек. Сякаш от време на време ме разбира и ми казва, че имам право. В такива моменти в очите му съзирам отблясъците на доста непривичните за мен топлота и съчувствие, но това никак не ме безпокои. Понякога много се ядосва, че все още не съм се присъединил към общността им. Кара ми се, като ту издига, ту снисява глас. Не че донякъде не е прав. Първата работа на евреите, успели да стигнат до този град след толкова изпитания, била да се запознаят с вярата си, която дотогава криели дълбоко в себе си и може би в сънищата си. Всяко ново име, което тези хора бяха приели, им беше предложило едно ново минало. Колкото до мен, аз не съм много сигурен дали искам да направя това. Да се сдобивам с религия, преди още да съм разбрал кой съм, ми се струва безсмислено. Това е като да ушлещ грехи на сянка. Коя сянка има нужда от грехи?

Има една жена, която върши къщната работа и ми готви. Една възрастна мюсюлманка. Името ѝ е Зишан. Въпреки възрастта си тя е толкова работлива, че чак ме смайва. Устните ѝ постоянно мърдат, докато работи. Непрекъснато се моли. От време на време любопитно се взира в мен, но нищо не пита. Понякога скришом слага зрънца осветен черен кимион под възглавницата ми. Кой знае защо, в такива случаи винаги спя непробудно. Доволен съм от присъствието на Зишан кагън*. Може би религиозността на тази проста женица ми дава такъв дълбок покой. В нея има нещо, което успокоява страховете ми и поставя намясто предразсъдъците, изпълващи празнината в мен. Може би пък да съм доволен, че срещнах някой, който живее изпълен със стракове, точно като мен. Където и да погледне, каквото и да чуе, дори в най-малкия звук, Зишан кагън вижда пръста на невидимото и незнайното. А най-големият ѝ страх е тюрбето** на светеца срещу къщата. Вярва, че той става през дъждовните нощи и обикаля из улиците, като понякога, само за да се пошегува, тропва по вратите на къщите. Казва още, че ако в такава една нощ някой седне да наблюдава

* Кагън (тур.) – кагъна, жена мюсюлманка. – Бел. ред.

** Тюрбе (тур.) – гробница, мавзолей. – Бел. ред.

тюрбето, светецът много ще се обезпокои, ще събере партакешите си и ще се пренесе в други светове, отнасяйки и благословията си със себе си. И ми прошева в ухото, че ако стана призори след гърждовна нощ, измия гурелите от очите си и погледна навън с чист поглед, ще видя стъпките на светеца, пръснати из калта като зърна на драгоценна огърлица. От време на време излиза от дома с боязливите стъпки на пътник, страхуващ се да не бъде откраднато сърцето му от разбойниците, устроили засада на пътя, и отива да посети тюрбето. На тръгване взима и просо със себе си. Тя и много други мюсюлманки като нея се въртят около тюрбето, молят се и пръскат просо наоколо. Нямам намерение да се заяждам със Зишан кагън, но аз много обичам да гледам към гробницата на светеца в гърждовните нощи. През такива нощи мисля не за светеца, а за разпръснатите наоколо просени зърна, които с всяка капка гържд се заравяват още по-дълбоко в пръстта.

Сутрините тя ми носи кафе в малка чашчица със сини цветенца и позлатена гържка. Откакто съм тук, редовно пия кафе. Не мога да кажа, че запълва липсата на шоколад, но май много свикнах с него. Като не пия, чувствам безпокойство. Страховете ми се увеличават. Зишан кагън иска да ми гледа, но тъй като не искам да знае нещата, които самият аз не знам, досега все отклонявах под някакъв предлог желанието ѝ.

Откакто съм в този град, все вали. Зишан кагън се страхува, че светецът ще се умори от постоянното обикаляне нощем. А аз винаги когато законнея за жълтото на слънцето, си напомням за какво съм тук.

„Дойдох в града на огледалата, защото друга история, написана преди мен, запушва пътя на моята. В града на огледалата съм, защото, ако успея да съборя бента, водите ще рукнат като водопад и ще потекат лудешки; чувствам го.“

Но невинаги успявам да съставя такива красиви изречения. Понякога, когато действителността се изправи с цялата си грозота и мръсотия срещу мен, не ми иде отвътре да разкрасявам съдбата си. В такива случаи затварям очи,

леко се облягам назад и се опитвам да се преборя с останалия зад зъбите тръпчив вкус на думите, искащи да се превърнат в проклетия.

„В града на огледалата съм, защото съм един страхливец и като всеки страхливец, който знае себе си, крия тази тайна в себе си.“

Тайните

*Защото знае, че частиците са съставени
от морета, а моретата – от частици.*

Якуб. К. Караосманоглу

Чаша

*Когато морето на живота е спокойно,
е още по-страшно, защото в средата
на покоя се крие буря.*

Луис де Леон, *Obras*, VII

Вшироката трапезария, чиито стени бяха изпълнени с изображения на ангели и дяволи, времето сякаш се беше оттеглило на почивка. Това място напомняше на мъгливо, печално, обрасло във водорасли езеро, което никой не смееше да раздвижи. Въпреки че обикаляха около езерото, вътре и върху него, птичките и насекомите, дивите патици и змиорките се бяха научили да живеят, без да го докосват. Защото езерото нито обичаше да го докосват, нито то обичаше да докосва. Не искаше да вижда даже сянка, която можеше да раздвижи застиналата му неподвижност, отразена в голямото огледало, в което се оглеждаше от време на време с премрежени очи, отърсвайки се от парите си. Въпреки че не искаше да го приеме, историята му се губеше в миналото, а миналото – в клетвата му. От деня, в който, събирайки водите си, се беше заклело да удави всяко движение, това беше така.

И днес, както всеки ден, преди да започне да яде, Алонсо Перес де Херера се помоли на Бог да вземе душата му,

преди да е видял дните, когато храната на трапезата му няма да му е достатъчна и ще изпита глад сред изобилие и немотия сред богатства. Когато свърши молитвата, от която всеки път му се насълзяваха очите и която го караше да настръхне от глава до пети, той се загледа в картината точно срещу него. Прислугата, която приготвяше масата, се движеше на върха на пръстите си, опитвайки се колкото може по-малко да се мярка пред очите му. В огромната къща не се чуваше и звук. Единствено парата, издигаща се над чинията със супа, не се чувстваше задължена да е част от тази игра на неподвижност. Закачлива и несериозна, буйна и сприхава, се виеше парата на супата. Кършеше се гъвкаво, в такт с нечута изрива мелодия, премрежваше поглед към непрекъснато и безкрайно умножаващата се несравнима красота, отгадена изцяло на удоволствието да е сама във вълшебния си свят. Колкото до Алонсо Перес де Херера, тъй като не доближаваше супата до устните си, докато не се увери, че е добре изстинала, а и се беше унесъл в картината пред себе си, той даже не забеляза дръзката игра на парата.

Времето – оттеглило се в почивка;
кой знае на какво пак се беше разгневило езерото.

Дълго след това Алонсо Перес де Херера започна да се храни, старайки се да се движи възможно най-бавно, за да не развълнува езерото. От време на време се спираше, поклащаше замислено глава, после пак, все така бавно, продължаваше да яде. Слушаше гласа. Гласа, който никои освен него не чуваше и който идваше от картината отсреща. Отдалече позлатените мотиви на рамката на картината приличаха на смокинови листа; на преплели се гъсто и плътно едно в друго смокинови листа, за да прикрият ужасен позор. Тази картина, заемаща обширно място на стената, изобразяваше Алонсо Перес де Херера на смъртно легло. Беше я поръчал преди четири години на един италиански художник, който беше потънал до гуша в заеми и я беше нарисувал само

срещу насъщния. От деня, в който беше завършена, на него му беше станало навик да се храни, да пие виното и да взима най-важните и трудни решения пред нея.

Това, което беше изобразено на картината, не беше нещо, отнасящо се към външния свят, а по-скоро беше продължение, даже отражение на интериора на трапезарията. В картината нямаше кръв; нямаше нито един по-ярък цвят, който да привлича окото. Мракът в картината и този в помещението сякаш се бяха съединили и слели в едно. В единственото светло петно на платното Алонсо Перес де Херера се беше изтегнал, с лимоненожълто лице, върху едно сламено легло. Пръстите на увисналата му от леглото ръка сякаш бяха уловили във въздуха едно невидимо перце – миг преди да падне на земята. На другия край на стаята, на мястото, осветено от незнайно как прокраднал се през плътно затворените завеси светъл лъч, Алонсо Перес де Херера, с прежълтялото си лице, наблюдаваше себе си на картината, доволен, че е успял да пренесе в живота състоянието си, изобразено на платното.

Себе си наблюдаваше в картината на отсамния;
живота изобразяваше в образа на смъртта.

След като закачи платното на стената, първата му работа беше да смени всички мебели в стаята. Всички предмети, които не бяха в тон с нея и не ѝ се подчиняваха, един по един бяха напуснали трапезарията. Тъй като и това не го задоволяваше, Алонсо Перес де Херера беше поръчал при един майстор нови сервиси за храна и беше накарал да ги изрисуват с изображението на смъртта. От всички тях най-много обичаше чашата, която ползваше постоянно, докато си беше у дома. Върху тази чаша с позлатен ръб имаше изображение на скелет с оцветени в зелено очни отверстия. Черната черта, започваща откъм столчето на чашата, колкото и да напомняше изсъхнал клон, всъщност беше змия, смазана под тежестта на мъртвите кожи, които не бе успяла да смени. В действителност работата беше не в зми-

ята, а в некадърността на майстора. Но Алонсо Перес де Херера, който виждаше дълбок смисъл в това, че змията на пръв поглед не прилича на змия, не се сърдеше на майстора – напротив, високо го ценеше. Червеният език на змията, която не приличаше на змия, докосваше десния крак на скелета, макар че скелетът не забелязваше това. И бездруго целта на змията повече беше да си пийне глътка от виното, отколкото да се докосва до скелета. С тази глътка тя се надяваше да се отърве от товара на гърба си, както и да се подмлади и да освежи кожата си. Затова се извиваше и гънеше на мястото си и по всевъзможни начини търсеше изход от положението. От деня, в който се сдоби с тази чаша, Алонсо Перес де Херера изпитваше неопишуемо удоволствие от всяка изпита глътка. Загържайки виното върху езика си, той надвиваше змията и изпитваше огромно задоволство да я гледа как се гърчи и извива. С всяка изпита глътка той отваряше още една рана върху покритото с черни косми тяло на сатаната, като внимаваше да не пролее и капка кръв, въпреки че беше дяволът...

Откакто се помнеше, винаги беше обичал да говори за смъртта. Мислеше си, че задачата му на този свят е да запознае хората с ужаса на смъртта, със собствената им смърт. Колкото и да се опитваха горките простосмъртни да избегнат тази неприятна реалност, на него не му омръзваше да им напомня, че всичките им усилия са напразни. После, отдръпвайки се крачка назад, се наслаждаваше на страха, затъмнил като облак лицата им, и търпеливо изчакваше да рукне и гъждът, който не го караше да чака дълго и никога не закъсняваше. Черни облаци покриваха небето, проглушаваща ушите гръмотевица разцепваше въздуха и падайки на колене, горките смъртни започваха горко да плачат. Тогава небе и земя, облаци и пръст, вода и семе се сливаха в едно и притеглени в море от тиня, телата на смъртните бързо потъваха на дъното. Той оставаше напълно равнодушен към издигналите се над калта ръце, разкаянията и зова им за помощ. Всичко, което можеше да направи за тях, свършваше дотук.

След като привърши парчетата месо в чинията си, той се облегна назад. Както добре си знаеха прислужниците, месото трябваше да бъде много добре опечено. Не можеше да трае да вижда кръв; каквото и да ядеше, каквото и да правеше, не трябваше да потича кръв. В картината на смъртта и живота не трябваше да се вижда дори едно цветно петно.

След като изчака малко, той опита вече доста изстиналата супа. Беше присвил очи и свъсил вежди, сякаш за да подчертае важността на мисията, която изпълняваше. Докосна няколко пъти небцето с езика си и бързо го отдръпна. Супата беше вкусна, но нещо неправилно беше прибавено в нея. И без това Алонсо Перес де Херера никога не харесваше вкуса на поднесената му супа, поради което често си търсеше нов готвач. След като и поредният нов готвач го караше да съжалява за предишния, известно време той не реагираше по никакъв начин, после един ден изневиделица го изтласкваше зад вратата, без човечецът да успее да разбере причината за изгонването си. И така, Алонсо Перес де Херера продължаваше да не харесва супите и да сменя готвачите си, и на земята нямаше майстор-готвач, който да може да промени това. Всъщност причината Херера да не харесва супата беше не в прибавените продукти, а в издигащата се над нея и взелата го на подбив пара. Докато се виеше нагоре и се разтапяше във въздуха, тя оставяше лек възкисел вкус зад себе си, като малък спомен от късичкия си живот. И точно този вкус, изпълнявайки тихо и незабележимо мисията си, проникваше в супата. Ако Алонсо Перес де Херера знаеше това, навярно завинаги щеше да се откаже да яде супа. Но тъй като той никога не се усъмняваше в гозбата, а обвиняваше готвачите, днес пак бутна купата настрана, бърчейки кисело лице, и си науми в най-кратко време да намери нов готвач.

Отпи от чашата с вино и несъзнателно пригладжайки главата на змията, която не приличаше на змия, той пак се загледа в картината пред себе си. Днес доста се беше уморил. Дългата и пламенна реч, която държа пред едно общество, където беше поканен, го беше накарала да потъне

целия в пот. Както винаги, когато гържеше реч, той и този път се беше увлякъл, поддавайки се на обаянието на гласа си. Всъщност той само отваряше и затваряше устата си – думите сякаш сами извираха и сякаш друг ги изговаряше. А когато се завърнеше у дома, този глас изхвъркваше като птица, избягала от клетката си, влизаше в картината отсреща и зазвучаваше оттам. Всеки път, когато гласът напуснеше тялото му, Алонсо Перес де Херера първо пребледняваше и се разтреперваше, сякаш кръвта се оттегляше от тялото му, след което притихваше и се умълчаваше. Ето затова, докато навън беше майстор на словото и прочут в цялата страна оратор, у дома той ставаше мълчалив и неподвижен като мъртвец. Тази траурна тишина обгръщаше цялата къща. Тъй като добре познаваше навиците му, прислужката правеше всичко възможно да не издава нито звук, докато той си беше у дома. Трапезарията приличаше на опечалено езеро, потънало в мъгла и водорасли, което никой не смееше да раздвижи.

Херера напълни чашата си. Той не само не даваше на прислужката си да му налее вино, но не им позволяваше дори да припарят до любимата му чаша. Страхуваше се небрежността и непохватността им да не развълнуват замрялото езеро, виното да не загуби вкуса, а змията – някоя от мъртвите си кожи. Отметна глава назад и разходи глътката кървавочервено вино между езика, небцето и зъбите си. Нямаше никакво съмнение, че беше несравнимо удоволствие да пие вино от тази чаша с позлатен ръб. В този момент откъм картината пак се разнесе гласът.

– Колко усилия положихме за тях днес, нали? Но си струваше. Уплашиха се. Пак усетиха страха до гъното на душата си.

Алонсо Перес де Херера кимна с глава. На устните му се появи едва забележима усмивка. Беше мъничко момче, когато се запозна с този глас. Беше се родил в Авила като пети син в схлупената къща на един уморен от живота пекар. Двама от братята му не бяха живели дълго и бяха останали трима. За разлика от слабоватите двама, които

смъртта рано беше отнесла, Господ беше дарил другите двама братя със сила и здраве на бик. Но опитвайки се да бъде справедлив, май беше забравил за Алонсо, защото той никак не приличаше на останалите двама. Единственият, на когото Алонсо приличаше, беше самият Авила. Този град, затворил се в себе си и сгушен зад дебелите крепостни стени, сякаш за да се предпази от острия бръснещ вятър, беше проникнал хем в тялото и душата на малкия Алонсо, хем беше оставил дирите на миналото си в неговото бъдеще. Град с егоцентричен нрав, печално минало и дълбока памет. Преди векове строежът на крепостните стени, издигнати срещу арабите, беше продължил цели девет години и хиляди хора бяха проливали там потта си. Накрая, когато беше положен последният камък, жълтите стени веднъж завинаги бяха разделили приятели и врагове и бяха смазали тези, останали по средата. Оттогава всеки чужденец, минал през Авила, веднага забелязваше, че тези земи не бяха места, по които се носят легенди за безнадеждна любов, смайващи героинства или героични разкази, предавани от дядо на внук. Градът беше отчайващо беден. Просещите бяха на всяка крачка по улиците; с течаша от раните гной, дебнещи всеки удобен случай да отмъкнат припечеленото от някой свой събрат. Крадци с втвърдени като гъон сърца, които не бяха докосвали вода от коритото на акушерката и не бяха усетили друга привързаност освен тази на въшките, сновяха по полусрутните покриви на къщите. Сякаш завидели на светците, те носеха над главата си ореола на своята съдба. Понякога се случваше, по залез, да се чуе и невъздържаният и гневен вик на някой непримирил се със съдбата си пълководец, който, след като години наред бе тичал от победа към победа, бе попаднал в ръцете на неизцерима, безмилостна болест и благославяше с най-цветистите псувни града, в който бе дошъл да търси утеха и закрила.

Може би защото беше толкова затворен, Авила бързо бе умъртвил собствените си чеда. Евреите и арабите, на които се гледаше като на плевели, един по един бяха изчистени от този град. След изгарянето на тревите плодородните

поля се бяха превърнали в неплодни пустини, а отровеното от гима небе – в черен, мрачен купол. А градът, изгарящ от незадоволено чувство за мъст, като ламя бе изплюл извън крепостните стени овъглените кости на тези, които бе изял.

Заядлив беше баща му. Изкарваше омразата си от постоянната си бедност на клиентите, а най-вече на синовете си. Единствената му цел беше да изучи поне единия от синовете си и да се отърве от бедността, която, откак се помнеше, като кърлеж изсмукваше кръвта му. Само гето не знаеше на кого от синовете ще бъде най-удачно да опре гърба си. Но най-малко на Алонсо се надяваше да осъществи мечтите си за това бляскаво бъдеще. Алонсо почти не говореше, не можеше да говори. Гласът му напомняше повече на птичи глас, отколкото на човешки. Колкото пъти се опиташе да каже нещо, гласът му започваше да излиза на пресекулки като влюбеното чирикание на някое полско птиче, оставаше бездиханен като попаднала в клопка лястовица и гращеше слуха като ужасния кръсък на ястреб, преди да налети на плячката си. Той се срамуваше от гласа си и за да не стане прицел на подигравките на околните, не отваряше уста, ако не беше наложително. Когато поотрасна и стана на седем години, го взеха в църковния хор. Там намери покоя, който търсеше толкова отдавна. Докато слабото му, болнаво телце се криеше в сумрака на църквата, гласът му не привличаше ничие внимание и никои не му се подиграваше. Даже понякога, изпявайки от край до край някое песнопение, което се оказваше трудно за останалите деца, си спечелваше по някоя похвала. Ако зависеше от Алонсо, никога не би излязъл оттам. Би останал до края на живота си в това убежище, сред железните решетки, златните свещници, резбованите врати, сълзите на Дева Мария, опечалените погледи на светците, трепкащия пламък на свещите, едрите зърна на броениците, при нафората и главозамайващата миризма на тамяна; не чувайки, без да е глух, не говорейки, без да е ням, не чувствайки, без да е безсърдечен. Накрая си беше намерил дом. Църквата за него беше топло и уютно

убежище, далеч от хищните погледи. Ето, точно тогава се запозна с гласа.

Един ден, след като разпуснаха хора, той се беше позабавил малко вътре, докато се разотидат всички, както правеше винаги. Нямаше нито един приятел. Тъй като знаеше, че само ако се осмели да отвори устата си, ще стане прицел на подигравките им, той бягаше от хората като дявол от тамян. Докато вървеше разсеяно към тежката резбована врата, чу че някой зад него го вика.

– Алонсо... Алонсо, почакай малко.

Детето уплашено подскочи. Наоколо нямаше никой. Развълнувано се прекръсти, мислейки си, че говори Дева Мария. После, докато се опитваше да се измъкне, стъпвайки леко на пръсти, той още веднъж чу гласа:

– Аз съм Алонсо. Цял живот съм с тебе.

– Ко... ко... кой си ти?

– Не заеквай, Алонсо. Никога вече не заеквай. Не мълчи. Викай, колкото можеш, говори до отмяляване. Не се страхувай, защото отсега нататък аз ще говоря чрез твоята уста. Няма да се срамуваш от гласа си, Алонсо. С него ще пребъдеш.

Треперенето му секна. Беше застинал неподвижен. Не само че не можеше да направи и крачка напред, той не можеше дори да помръдне. После изведнъж се раздвижи, сякаш беше получил заповед, и със скоростта на стрела изскочи от църквата. Излезе навън, където под тласъка на силния вятър дойде на себе си. Отпусна се и се напика. Беше самотен и безпомощен.

Макар да беше съкрушен от загубата на единственото място, където не се срамуваше от гласа си, той намери хиляди причини, за да не отива в църквата. И за всяка една от тях яде бой от баща си. Но пекарят беше прекалено изнурен човек, за да се занимава дълго с малкия си син, към чийто ум винаги се беше отнасял със съмнение. Отказа се; остави глупавия си син да се оправя както може. Чак тогава Алонсо, който не можеше да понася да стои вкъщи, разбра, че трябва

ва да си опича ума. И без това животът беше достатъчно лош, за да се плаши, че ще стане нещо по-лошо. Събра цялата смелост, на която беше способен, и се върна в църквата, за да се включи отново в хора. Пак ня хорали с тънкия си птичи глас; пак беше самотен, сам със себе си. Напразно се беше уплашил. Никакъв глас нямаше наоколо. Каквото и да беше онова нещо, очевидно вече го нямаше. Може би никога не бе го имало.

Но много скоро разбра, че се е лъгал. Гласът започна да се обажда вкъщи, в църквата, на улицата и в пекарната; разнасяше се от чиниите, вратите, стените и дърветата. Непрекъснато говореше, говореше. С течение на времето Алонсо започна да се страхува по-малко. Накрая, една вечер, този глас му каза:

– Ти трябва да си любимецът на баща си. Ти трябва да отидеш в университета.

Ето чак тогава детето изпита топли чувства към гласа. Разбра, че той е единственият му пътеводител и приятел в живота. А може би и той беше сам и нещастен. Може би заради това, въпреки наличието на толкова много хора, беше намерил тихия и самотен син на пекаря от Авила. От време на време се появяваше и в присъствието на други хора, но те не го чуваха. С течение на времето Алонсо Перес де Херера започна да изпитва удоволствие от това предимство и започна да мисли, че не е толкова лошо да си различен от останалите. Накрая, един ден, събрал кураж, направи това, което гласът отдавна искаше от него, и се изправи пред баща си:

– Тате! Кога ще ме видиш и мен?

Пекарят се учуди. Погледна бледия си син с птичия глас. Погледна към детето си, което най-малко от всички обичаше и най-малко оприличаваше на себе си. После реши, че няма време за губене с него, и продължи работата си. Но Алонсо скочи с неочаквана за него смелост, спря баща си и погледна в очите този едър мъж, изглеждащ като великан:

– Мен избери, тате!

Това прозвуча по-скоро като заповед, отколкото като

молба. Макар че тънкият му глас както винаги пречеше да го вземат насериозно, изписаната на лицето му решителност не можеше да не бъде забелязана. Пекарят не можеше да проумее тази внезапна промяна, настъпила в сина му. Почеса се по главата, загледа се след детето, което бавно се отдалечаваше, и освен да се разтревожи за умственото му състояние, не направи нищо друго.

На следващия ден се срещнаха с гласа в църквата. След разпускането на хора Алонсо пак изостана назад и изчака. Когато наоколо не остана никой, гласът го извика пред разпнатия на кръст Исус. Докато навън вечерното слънце бавно се стопяваше; докато есенният вятър свиреше в крепостните стени на Авила; докато привършилите работата си за деня просяци разтягаха изтръпналите си крака; докато вътре, след като обиколиха всички ъгли на църквата, очите на момчето се спряха върху шепите на Исус.

– Алонсо! Време е. Двамата трябва да се съединим вече.

Алонсо, който не знаеше кое е това време, което бе дошло, стоеше разтреперан на мястото си и се потеше. Страхуваше се да не го заболи. Поглеждаше от време на време към краката си, които всеки момент можеха да се раздвижат на своя глава и да хукнат да бягат. Но колкото и голям да беше страхът му, трябваше да им попречи да го повлекат обратно към лошите дни на миналото. Добре че гласът не позволи този тягостен миг на очакване да продължи дълго. Той му каза да отвори уста и да извика колкото му глас държи. Но детето толкова се беше развълнувало, че не вик, даже звук не излезе от гърлото му. То продължи да стои така, загледано в краката си, а сърцето му сякаш беше затъкнало устата му. След известно време гласът повтори искането си. Този път Алонсо положи невероятно усилие, за да извика. От напрежение целият почервения и потъна в пот. Вика, вика, докато в гробовете му не остана въздух. Странни неща се случваха с тялото му. В един момент си помисли, че краката му се отлепват от земята и се издига нагоре, а кръвта във вените бързо се оттегля. Гласът, който излизаше от гърлото му, хем разпокъсваше мислите

му, хем после, едно по едно, търпеливо събираше разпръснатите парчета. Викаше. Алонсо можеше да вика. Гласът му, този тъничък птичи глас, който, откакто се беше родил, гращеше ушите му и заради който беше подложен на толкова подигравки, ехтеше между старите и влажни стени на църквата и между позлатените, едва трепкащи свещи.

Странни неща ставаха. Докато сенките на догарящите канка по канка свещи се уголемяваха, мухлясалите и гниеци стени още повече се извисяваха. Тънкият птичи гласец на Алонсо надебеляваше, а той се опияняваше от възможността да реве за първи път в живота си. Явно това беше така нареченото чудо. Този странен глас, който от седмици не се отделяше нито за миг от него, не само го беше покровителствал, а влизайки в него, беше променил съдбата му. Трябваше да отпразнува това, да извести на всички радостта си. Извика пак. И пак. Рева. Ако го оставеха, тоест ако гласът го оставеше, щеше да вика с часове, може би дни и нощи наред. Можеше да изкорени гнева, както се изтръзва развален зъб, чиято гунка се разширява с всеки изминал ден и остава противен вкус в устата, и разпръсква зловонна миризма, да го запрати надалеч заедно с гласа и със своята безпомощност и самота. Но той му попречи да го направи.

– Толкова е достатъчно!

Алонсо се учуди. Не искаше да се подчинява на гласа. След като се беше отървал от собствения си глас – тази най-голяма причина за нещастieto и самотата му, извора на срама и подигравките, – той искаше докрай да се наслади на това чудо. Дори всичко да беше сън, нямаше никакво намерение да се събужда. Но тъкмо когато отвори уста, канейки се да се развика отново, една невидима ръка сякаш го улови за косите и рязко и болезнено го гръпна. Това беше станало толкова неочаквано и така го беше заболяло, че в един момент си помисли, че устата му се изкриви. Смаян и уплашен, той опипа устата и челюстта си. Ядоса се.

– Да не си помислил да го повториш, малкия. Ще ме слушаш!

Алонсо много добре познаваше този спривав тон. Гласът

беше проговорил съвсем като баща му; точно като него отегчен и точно колкото него заплашителен. Значи, дотук беше. Толкова кратко беше щастието му, а болката след него – толкова остра. Но не след дълго гласът му заговори топло. Сякаш искаше да го накара да забрави сприхавостта си отпреди малко.

– Ти и аз не можем да си губим времето с малки изрички. Не можем да останем притиснати в тези тесни пространства. Целите ни са големи, Алонсо. Не бива да ме мориш.

Настана кратка тишина. За да не заплаче, Алонсо забиваше ноктите в дланите и хапеше устните си.

– Не го забравяй. Не когато ти искаш, а когато аз искам... Само когато аз поускам, твоят глас може да бъде моят глас. Никога не го забравяй!

Не го забрави. Алонсо Перес де Херера никога не повтори грешката, която стори онази вечер, и никога не забрави какво му каза гласът.

С времето всичко беше станало така, както му беше казал гласът. В деня, в който остави зад себе си град Авила, на път за университета, Алонсо с радост прие съдбата си, която се развиваше по начин, по който баща му, пекарят, и снажните му братя дори не можеха да си представят. Нито веднъж не се обърна да погледне назад. Щеше да запомни всичко, което трябваше да запомни, и да забрави бързо каквото трябваше да забрави. За невероятно късо време щеше да стане един от най-известните проповедници в страната и нямаше да се изличи от ума и сънищата на хората, когото щяха да идват да го слушат от далечни градове и села. Единственото му притеснение беше, че конците бяха в ръцете на гласа. Той по свое усмотрение решаваше кога ще се всели в него и кога, излизайки, ще го остави насаме с предишния му слаб птичи глас.

Алонсо Перес де Херера никога не се подготвяше за поредната си проповед. Когато настъпеше времето, като дойдеше очакваният момент, той само се отпускахе в ръцете на оня прочувствен глас. Никога предварително не

знаеше за какво ще говори. Единственото, което трябваше да направи, беше да се остави на течението. Когато гласът замлъкваше, очите му гледаха празно в зачервените от плач очи и презънати на дъве от страх хора, сякаш се опитваше да разбере какво ги бе докарало до това състояние, и всеки път се завръщаше у дома възбуден. Внимаваше да не говори с никого след проповед. Когато беше принуден да каже нещо, се чувстваше ужасно притеснен, защото гласът, който щяха да чуят, нямаше да е онзи отпреди малко.

На днешната проповед гласът беше говорил за странните раждания, случили се няколко пъти напоследък. Първо спомена за двуглавото теле с две опашки и шест крака, родило се в село Боторита. Тъй като невежите селяни не разбираха, че това теле е резултат от грешния живот, който водеха, още много такива странни раждания щяха да им дойдат на главата. После гласът спомена за покритото изцяло с косми дете чудовище, родило се в Риосеко. Това бебе, проходило още в мига на раждането си, на мястото на ушите си имаше две малки розови рога. Между пръстите на краката си имаше ципи като на гъска, а на ръцете си – нокти като на хищна птица. Селяните незабавно бяха предали на палача това дете, за което нямаше никакво съмнение, че го е създал самият дявол. Палачът го беше разсякъл на парчета и беше хвърлил всяко парче в отделно разпален огън. Но лошото беше, че всички огньовете на момента бяха угаснали и струпаните дърва, борини и треви не бяха помогнали особено. Накрая един минаващ през селото монах, се беше сетил да изкопае една по-дълбока яма под сянката на камбанарията, когато слънцето беше най-високо, беше разположил четири кръста в четирите ъгъла на ямата и чак тогава, с огъня, разпален там, бяха успели да се отърват от бебето сатана.

След като разказа тази история, гласът извести също, че навсякъде из страната ще се случват подобни неща, и както винаги, пак спомена за бедствието, приближаващо от изток.

– Те притежават най-безмилостната, най-жестоката армия на света. Навсякъде, където стъпят, избиват всички

християни до крак, наред с жените и децата. Когато тези агски изчадия бяха разбити при Виена, какво направи султан Сюлейман? Не уби ли четиристотин хиляди християни само за да разбуди в тях огъня на отмъщението? Добре, тогава защо неговите наследници да са по-милостиви и по-снизходителни? Не забравяйте, че борбата с всяко бедствие, дошло от изток, е борба с Антихриста. Добре, питам ви сега! Мислили ли сте защо Господ Бог разрешава на тази армия да напредва и да се разраства? Защо не стовари камъни върху главите им и не сравни със земята гворците им? Да, Господ позволява на турците да напредват поради греховете, в които е затънал християнският свят. Да, християнският свят се дави в блатото на греха. Всички сме грешници, всички сте грешници!

След турците идваше ред на евреите. Алонсо Перес де Херера се учудваше на тънката прорязваща болка в малкия пръст на лявата си ръка, която въпреки изминалите дълги години усещаше всеки път, колчем се отвореше думата за това. В такива моменти децата и внуците на онова неспокойно помръдване, което беше погребал в дълбините на съзнанието си още в деня, когато беше научил срамната истина от оня глас, безмълвно и тихо се промъкваха към върха на купрето му и строяха барикади. Но тъй като никои никого не нападаше, не се разразяваше битка. Бронирани воители на онова размърдване изчакваха известно време вражеските сили, за които не знаеха как изглеждат, след което хорово запяваха песни и пак така тихомълком се оттегляха назад. Не потичаше кръв. Добре че вече не потичаше кръв. От оня проклет ден, в който кръвта потече, за първи и последен път, Алонсо Перес де Херера не можеше да понася червения цвят.

– Отсега нататък животът ти ще бъде много различен. Вече не си малкият син на пекаря от Авила. Прости се с онова слабо и малодушно момче!

Небето беше оловносиво онзи ден. Скоро щеше да завали гъжд. Алонсо седеше отпуснат и с щастлива усмивка слу-

шаше гласа.

– Но има една тайна, която все още не знаеш. И ти, малки приятелю, ще носиш тази тайна цял живот.

Алонсо Перес де Херера тогава не познаваше достатъчно гласа. Все още не знаеше колко майсторски можеше да използва умението си да поправя най-дълбоките обиди и да разбие на пух и прах най-съкровената радост.

– Виждаш ли оня нож ей там, Алонсо? Вземи го. Хайде, не се туткай. Вземи, ти казах!

Стоеше с нож в ръка и чакаше с такова изражение на лицето, от което ясно личеше, че не приема много насериозно казаното, като от време на време вдигаше нагоре глава и се усмихваше на дъждовните облаци.

– Сега искам да разрежеш малкия си пръст. Купрето на лявата си ръка.

Направи каквото му казаха. Тази странна игра взе да му досажда. Облизваше течачата кръв и тъкмо се канеше да потъне в предишния си покой, когато гласът прозърмя:

– Алонсо! Погледни кръвта си. Гледай внимателно! Християнската кръв, неомърсената, чиста и неопетнена християнска кръв е червена, Алонсо. Чисто червена. Докато еврейската е почти черна, Алонсо. Тъмна е. Сега погледни своята кръв. Според теб тя достатъчно червена ли е?

Алонсо беше изпаднал в ужас. Гледаше порязаното си кутре с уголемени от страх очи и чувстваше, че тънко, тънко процеждащата се кръв не само нямаше да се съсипи, а щеше да потече още по-силно и скоро щеше да покрие всичко с крещящия си цвят. Той стисна обляното си в студена пот гърло с увисналата във въздуха дясна ръка и задиша на пресекълки, чувствайки, че се задушава.

– Да! – изстена той, като се посвести малко – Разбира се, че е червена кръвта ми. Разбира се... чиста християнска кръв.

Гласът гръмка се разсмя. Някъде далече просветна светкавица. Небето се осветли. Скоро щеше да завали.

– Внимателно гледай, Алонсо! Не различаваш ли няколкото капки черна кръв, които развалят червеното? Не виж-

даш ли?

Пребледнелият Алонсо не беше в състояние да види каквото и да е.

– Ти никога не си виждал дядо си, Алонсо. Никога не са ти говорили за него. Защо, мислиш? Защото твоят дядо развали кръвта на вашето семейство, затова. Избра си за жена гъщерята на един богат еврейски търговец. Обикна я и я взе вътре, в крепостните стени на Авила. Смеси нейната кръв с тази на семейството си. Ето, оттам са няколкото капки черен цвят в твоята кръв, Алонсо. И това е твоята малка тайна.

Алонсо извика. От тъничкия птичи глас го заболя много повече, отколкото от порязания пръст. Докато се превиваше от болка и се свличаше върху коленете си, той простена разплакан:

– Не! Лъжеш! Ти ме лъжеш!

– Кога съм те лъгал досега, Алонсо? Черно петно, което носиш във вените си. Ето, това е скриваната от теб истина. Истина, която и ти трябва да криеш цял живот.

И той я скри. Беше скрил тази страшна тайна, с никого не беше я споделил. Докато се издигаше светкавично нагоре, той не се беше уплашил, че тайната му ще излезе наяве. Нямаше от какво. Ако имаше, гласът непременно щеше да го предупреди. Но беше добре да бъде предпазлив. Така беше и направил. Издигаше се все по-нагоре, ставаше все по-безчувствен и все повече намразваше евреите.

„Конверсите*... Те са двуличници, мошеници са. Въпреки че отвън изглеждат верующи християни, отвътре запазват юдейската си вяра. Те са гной, която трябва да бъде изчистена. Във вените им тече черна като катран кръв. И само търсят повод, за да опръскат с нея всичко наоколо. Но напразни са усилията им! Те са осъдени да се удавят в собствената си кръв. Където и да избягат, няма да могат да избегнат проклятието на Египет и чумата, разяждаща

* Конверси (исп. *conversos*) – насила или доброволно покръстени евреи и мюсюлмани по време на Реконкистата в Испания и Португалия. – Бел. ред.

блудните. И в селата, и в градовете ще бъдат проклети. Мъжете им няма да дадат семе, жените им няма да се заплодят. Проклятието на Содом и Гомор ще бъде по петите им!”

Докакто се наслаждаваше на виещата се змия, която не приличаше на змия, в широката си трапезария, чиито стени бяха покрити с изображения на ангели и дяволи, отпивайки от позлатената си чаша, той не можеше да отдели очи от картината срещу себе си. От време на време кимваше с глава в знак на съгласие с гласа, който след проповедта беше влязъл отново в картината и сега никой освен него не го чуваше, а после пак се отпуснаше в меката си като пухена възглавница неподвижност.

– Колко много въпроси зададох днес. Доста ни умориха.

Алонсо Перес де Херера кимна с глава. Всъщност само един въпрос беше зададен. След края на проповедта една от слушателките се беше хвърлила напред, възползвайки се от настаналата за кратко тишина, и беше попитала през сълзи:

– Защо Господ разрешава да умират невинни хора?

Този въпрос още повече разгласи гласа.

– Ах, невежо дете! Причина ли търсиш с малкия си мозък? Тогава слушай. Причината е много ясна. Те не умират заради извършените си грехове. Те умират заради първородния грях.

Други книги от Елиф Шафак

ЛЮБОВ

КОПЕЛЕТО НА ИСТАНБУЛ

ЧЕСТ

ЧЕРНО МЛЯКО

ДВОРЕЦЪТ НА БЪЛХИТЕ

СВЕТЕЦЪТ НА НЕИЗБЕЖНАТА ЛУДОСТ

МАЙСТОРА НА КУПОЛИ

РЕЧНИК НА ПОГЛЕДИТЕ

ТРИТЕ ДЪЩЕРИ НА ЕВА

САКЪЗ САРДУНЯ